

rární psychologie (1917). Literárněvědný výzkum se má opírat o filologický rozbor, ale význam literární psychologie spočívá v tom, že podstatně přispívá ke zjištění, v čem je jedinečnost umělce a zvláště osobitost jeho díla. Badatel se tak soustřeďuje k tvůrčímu procesu, k specifikaci osobnosti a jejího projevu. V souborech autorových literárních studií *Duše a slovo* (1929) a *Slovo a svět* (1937) se proto spojuje úsilí o proniknutí k osobnosti tvůrce s precizními rozborů formální výstavby textu i s úvahami o tématech stojících na pomezí literárněvědného zkoumání a postupů jiných věd.

Několikrát se Fischer vracel k tématům z teorie překladatelství, projevil se tu nejen jako teoretik, ale také jako zkušený praktik. Překládal zejména z němčiny, ale též autory francouzské, španělské, ruské aj., poezii, prózu, drama i filozofické spisy (Nietzsche). Vrcholná díla moderního českého překladatelství však Fischer vytvořil v převodech světové poezie (Goethovo dílo, zejména lyrika a *Faust*, Villon aj.). Jeho překladatelské principy vedly k vytvoření nové školy, která znamenala trvalé překonání lumírovské tradice na tomto úseku tím, že zdůrazňovala jazykovou oproštěnost a přirozenost překladu; pozornost věnovala především smyslu díla, a nikoliv došlostnosti, celku, a nikoliv detailu.

Josef Václav Frič

/ 1829 - 1890 /

Básník, publicista a politik, výrazná osobnost revolučních událostí roku 1848. Jeho literární tvorba i rozsáhlá činnost veřejná vyrůstaly z radikálně demokratických ideálů a z romantické touhy po činu ve jménu vlasti a svobody.

Frič prožil bouřlivý život. Narodil se 5. 9. 1829 v Praze jako syn národně uvědomělého advokáta a liberálního politika. Vystudoval gymnázium, v r. 1846 bez vědomí rodičů odejel přes Hamburk do Londýna a po čase do Paříže, kde se seznámil s polskými emigranty. Po návratu do Prahy ho ze studia práv vytrhly revoluční události r. 1848, jichž se vášnivě a dobrodružně účastnil politicky, literárně i se zbraní na pražských barikádách. Vedle K. Sabiny a E. Arnolda byl tehdy devatenáctiletý Frič vedoucím představitelem radikálně demokratického programu. Po porážce revoluce uprchl před zatčením do Vídně a do Záhřebu a krátce se účastnil na Slovensku bojů proti Maďarům, pro zranění se vrátil do Prahy a hned se podílel na přípravách povstání. Byl zatčen a odsouzen na 18 let do žaláře. Po amnestování r. 1854 se vrhl znovu do literární a organizační práce.

Rychle připravil almanach *Lada-Niôla* (1855), jenž byl sice umělecky nezralým, ale prvním a výrazně polemickým projevem nové literární gene-

race a její umělecké orientace. Objevil se v něm např. V. Č. Bendl, Anna Sázavská, pozdější Fričova manželka, přispěla do něho i B. Němcová; Frič tu kromě vlastních básní a próz otiskl i svůj překlad Heinových veršů. Jako základ tvorby byla proklamována „k činům pobádající touha“ a skutečný prožitek.

Frič byl brzy opět zatčen (1858), internován v tehdejší Sedmíhradsku, a jakmile mu bylo dovoleno opustit rakouské hranice, odjel do ciziny. Působil jako novinář, psal verše a prózu, vydával různé časopisy a využíval každé příležitosti k politickým jednáním. Žil v Londýně, kde se mj. setkal s ruským revolucionářem Gercenem, v Paříži, v Berlíně (za prusko-rakouské války tam jednal o českou samostatnost), v Pešti, v Záhřebu, v Petrohradě, v Římě a jinde. Odloučen od rodiny stále udržoval spojení s domovem a občas se potají vracel, než mu bylo r. 1879 povoleno zůstat v Praze; zemřel 14. 10. 1890, „muž, hrdina – ale do posledního dechu dítě“, jak ho charakterizoval v nekrologu Neruda.

Fričova literární práce, mnohostranná a roztříštěná, vztahovala se těsně k jeho životu a k jeho činnosti politické. Trvalým východiskem poezie mu byl velký životní sen, který ho neustále pobízel k aktivitě. V počátečních verších vládly ovšem ideály subjektivní, mladické, titánské a nejasné, a srážely se se stísněnými národními poměry; české poměry chápal básník jako „mlhavý osud“ a konflikty s ním vzrušeně vyslovoval, např. v lyrickém zápisníku *Rozpravy duše*, plném rozporných a neustálených citů zmítaných spádem událostí. Tyto básně byly pak zčásti zahrnuty do jediné Fričovy sbírky *Výbor básní* (1861), vydané v Ženevě. Nejvýznamnější básnickou knihou jsou *Pisně z bašty*, dokončené 1862, za autorova života však nevydané. V těchto časových a politických básních, založených na řečnickém patosu a na citově zaujatém poměru k tématu, vytvářel Frič poezii otevřeně agitačního typu. Její ostrá útočnost byla umožněna tím, že vznikala mimo dosah cenzury; verše byly adresovány jako výzvy z vězení a hlavně potom z vyhnanství do vlasti, aby burcovaly aktivitu.

Rozmanitá činnost Fričova pokračovala i později za dvacetileté emigrace. Zahrnuje lyriku i drobné epické básně, dramata i povídky, překlady, informace o literatuře a o věcech časových. Avšak básnický vývoj Fričův jako by se bez čerstvého styku se životem doma zastavil. Významné byly až čtyřdílné *Paměti* (1884–87), protože se vracely zase hlavně k vrcholnému úseku autorova života. Frič v nich zachytil své zážitky, pozorování, myšlenkový a literární vývoj od raného mládí až do odchodu do vyhnanství; důkladně vylíčil zvláště svou činnost v l. 1848–49. V jeho pestrém vyprávění ožily klíčové i epizodní události a postavy 40. a 50. let, atmosféra pražského kulturního a společenského života, prostředí radikálních studentů i oficiálních mluvčích národa, tehdejší literární vztahy, politické představy a spory. Na všechno vzpomínal opět s polemickým zápalem a z hlediska člověka věrného starým idejím, s nimiž si však připadal v nových poměrech stále víc zklamán a osamocen.